

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені АДМІРАЛА МАКАРОВА

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК НУК

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 18

Миколаїв
2025

Редакційна колегія збірника:

Берестнєв В. Б., заслужений тренер (Миколаїв);
Бобіна О. В., канд. іст. наук, доц. (Миколаїв);
Гогоренко О. В., канд. філол. наук (Миколаїв);
Деркач В. М., заслужений тренер, канд. наук
з фіз. виховання та спорту, доц. (Миколаїв);
Карсканова С. В., канд. психол. наук, доц. (Миколаїв);
Коваль С. С., канд. фіз.-мат. наук, доц. (Миколаїв);
Матвієнко Л. В., канд. іст. наук, доц. (Миколаїв);
Матійко О. В., заслужений діяч мистецтв (Миколаїв);
Міняйлова А. В., канд. пед. наук, доц. (Миколаїв);
Наливайко В. С., канд. техн. наук, проф. (Миколаїв);
Трибулькевич К. Г., д-р пед. наук, доц. (Київ);
Філатова О. С., д-р філол. наук, проф. (Миколаїв);
Філіппова Н. М., канд. філол. наук, проф. (Миколаїв);
Чугуєва І. Є., канд. психол. наук, доц. (Миколаїв);
Шаповалова І. В., канд. філос. наук, доц. (Миколаїв)

Відповідальний за випуск: **Бобіна О. В.**

*Друкується за рішенням Вченої ради
Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
(протокол № 4 від 26.11.2025 р.)*

Гуманітарний вісник НУК: збірник наукових праць. — Випуск 18. —
Г 94 Миколаїв : Іліон, 2025. — 156 с.

У віснику опубліковані статті, що узагальнюють досвід роботи та результати досліджень у сфері вищої освіти та інших галузях знань. Основні рубрики вісника відповідають напрямам гуманітарної підготовки та соціально-гуманітарної освіти, яка здійснюється Навчально-науковим гуманітарним інститутом Національного університету кораблебудування. Вісник розрахований на викладачів, наукових працівників, фахівців, молодих науковців у сфері вищої освіти.

УДК 001(062.552)

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2025

УДК 159.922.76

Литвиненко І. С.

доцент кафедри психології, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), lis28062561@gmail.com

ПОСЛУГА РАНЬОГО ВТРУЧАННЯ – ПЕРША СХОДИНКА ІНКЛЮЗІЇ

В тезах розглядається сучасний напрям в інклюзії – послуга раннього втручання. Розглядається її значення в житті дитини від народження до четвертого року життя. Висвітлюються історичні кроки розвитку послуги раннього втручання, також розкриваються особливості послуги, її значення для формування батьківської компетентності, які виховують дітей з порушенням інтелектуального розвитку.

Ключові слова: послуга, раннє втручання, діти з порушенням інтелектуального розвитку, батьки, психологічна допомога, сім'я, комплексна допомога, команда фахівців, ранній вік, ресурс.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні особливостей послуги раннього втручання у дітей з порушенням інтелектуального розвитку у наданні допомоги сім'ї у підвищенні якості життя.

Методи дослідження: аналіз, узагальнення, систематизація підходів з проблеми раннього втручання.

Піклування про підростаюче покоління – одне з найпріоритетніших завдань державної політики, особливо якщо це стосується дітей, які народились з певними порушеннями, зокрема з порушеннями інтелектуального розвитку. Ця категорія дітей потребує своєчасної комплексної допомоги і в цьому аспекті важлива роль належить послугі раннього втручання.

Послуга раннього втручання – перша сходинка інклюзії. Вона надає сім'ї, яка виховує таких дітей, комплексну підтримку, щоб підняти якість життя як дитині, так і її батькам.

Послуга раннього втручання має свою досить невеличку історію. Так, перше покоління послуги відносять до 60-х років XX століття, яка була зорієнтована на дитину.

Друге покоління послуги раннього втручання, а це – 80 роки XX століття, вже була зорієнтована на дітей та сім'ю, поширювалось на соціальне оточення.

Третє покоління – це 90-ті роки і підтримка вже сімейно центрована (залучення батьків, розширення їхніх дій). Саме сім'ї відводиться центральна роль, оскільки вона для дитини є основним ресурсом розвитку, однак варто підкреслити, що саме сім'я може бути як розвивальним середовищем, так і «ареною» для виживання, яке може гальмувати розвиток дитини.

Допомогти батькам у вихованні дитини з порушенням інтелектуального розвитку покликана послуга раннього втручання, яка покликана реалізувати право дитини на найкращий старт в житті (раннє виявлення, раннє втручання). Перші роки життя – критично важливі для дитини і її подальшого розвитку. Чим раніше виявити труднощі та надати допомогу, тим краще йде розвиток і максимально повноцінно.

Допомогу раннього втручання здійснює команда: психолог, фізіологічний терапевт, логопед, соціаль-

ний працівник, лікар, яка створює розвиткові можливості для розвитку у звичайному для дитини середовищі.

Завдання раннього втручання: розвиток батьківської компетентності, допомоги батькам знаходити свої ресурси, щоб справлятися з особистісними викликами, вбудовувати розвивальні та допоміжні стратегії в режимі життя сім'ї.

Послуга раннього втручання надається сім'ям з дітьми від народження до четвертого року життя, щоб мінімізувати вплив.

Принцип сімейно центрованості базується на теорії прихильності та понятті про фасилітуюче оточення Д. В. Віннікота. В технології раннього втручання батьки дитини є членами команди раннього втручання та беруть активну участь на всіх етапах реалізації технології.

Кожна технологія передбачає певні очікувані результати, так важливим критерієм оцінки ефективності цієї технології є те, наскільки змінилась якість життя сім'ї.

Зазначимо, що послуга раннього втручання спирається на запит, узгоджений батьками та фахівцями. Із сім'єю не може працювати лише один фахівець, оскільки потреби дитини та її сім'ї не обмежуються вирішеннями однієї проблеми, саме тому навколо сім'ї формується команда фахівців, яка визначає актуальний рівень й допомагає формувати індивідуальну зону найближчого розвитку, як дитини, так і сім'ї – малого соціуму, в якому розвивається, зростає дитина.

Послугу раннього втручання має пронизувати любов до дитини, адже «особистість починається з любові» [2, с. 138].

Розвиток та формування особистості дитини з порушенням інтелекту є центральним завданням усього корекційно-виховного процесу. Вихідним положенням психолого-педагогічної роботи з дітьми цієї категорії є принцип єдності діагностики і корекції розвитку. Корекційно-виховний процес можливий тільки на основі комплексної діагностики та аналізу соціальної ситуації розвитку дитини. Робота з дитиною з порушенням інтелекту має бути пронизана психотерапевтичним впливом. Дитина

повинна мати мотивацію до пізнання, помічати свої успіхи та радіти їм. А також має очікувати похвали та задоволення від спілкування з дорослим. Корекційна робота має на увазі пряму та непряму психотерапію, індивідуальний та груповий вплив.

Висновки.

1. Послуга раннього втручання допомагає своєчасно на ранніх етапах життя дитини виявити певні порушення та спланувати програму надання підтримки сім'ї у вихованні дитини, щоб підвищити якість життя кожного члена сім'ї.
2. Послуга раннього втручання включає команду професіоналів з надання дитині та її батькам допомоги.

3. В команді фахівців активну участь беруть батьки дитини, які є повноправними її членами.
4. Команда професіоналів раннього втручання створює розвиткові можливості для розвитку дитини у звичному для неї середовищі.

Перспективним напрямом досліджування є аналіз та шляхи ефективного застосування рутинно-базового підходу для успішного розвитку дітей з певними порушеннями.

Література

1. Інклюзія. Форми роботи / упоряд. С. Дмитренко та ін. Київ: Перше вересня, 2019. 200 с.
2. Максименко С. Д., Максименко К. С., Папуча М. В. Психологія особистості. Київ: Видавництво ТОВ «КММ», 2007. 296 с.

Litvinenko I. S., Associate Professor of the Department of Psychology, Education and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), lis28062561@gmail.com

EARLY INTERVENTION SERVICE IS THE FIRST STEP TO INCLUSION

The theses consider a modern trend in inclusion – early intervention service. Its importance in the life of a child from birth to the fourth year of life is considered.

The historical steps in the development of the early intervention service are highlighted, as well as the features of the service and its importance for the formation of parental competence, which raise children with intellectual disabilities, are revealed.

Key words: service, early intervention, children with intellectual disabilities, parents, psychological assistance, family, comprehensive assistance, team of specialists, early age, resource.

УДК 159.942

Литвиненко І. С.

доцент кафедри психології, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), lis28062561@gmail.com

Гончарова О. О.

студентка спеціальності 053 Психологія, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), hamisek@ukr.net

ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ГУМАНІТАРНОЇ СФЕРИ ТА ПРЕДСТАВНИКІВ ДОПОМАГАЮЧИХ ПРОФЕСІЙ В КОНТЕКСТІ УРГЕНТНОГО РЕАГУВАННЯ

Стаття присвячена явищу емоційного вигорання у працівників гуманітарної сфери та представників допомагаючих професій в умовах війни. Емоційне вигорання виступає серйозною проблемою, оскільки воно заважає ефективній професійній діяльності, яка необхідна в умовах війни, допомогти людям, які постраждали. Фактори, які виступають причинами емоційного вигорання: бути свідком людських страждань, виконувати свою роботу в умовах власної небезпеки, працювати в умовах дефіциту часу, багатозадачності, невизначеності і негарантованості успіху, ненормованого робочого часу.

Ключові слова: емоційне вигорання, гуманітарна сфера, допомагаючі професії, діяльність, ургентне реагування.

Актуальність теми дослідження. Емоційне вигорання як психологічне явище сьогодні часто виступає об'єктом науково-практичного пошуку. Особливо до цього пошуку підштовхує соціально-психологічна ситуація в Україні, яка склалася після повномасштабного вторгнення росії. В українців значно поширилися різноманітні негативні психоемоційні стани, які проявляються не тільки у військових, у людей, що постраждали від війни, а й у тих, хто взяв на себе місію допомоги в цих складних умовах – у рятівників, волонтерів, лікарів, працівників

гуманітарних організацій. Під час війни в Україні розгорнули свою діяльність багато гуманітарних організацій, особливо в прифронтових областях, зокрема в Миколаївській області. Це, наприклад, такі організації як: «Червоний Хрест», «Карітас», «Лікарі без кордонів», «Інтер-SOS», «Янголи спасіння» та багато інших. Їх діяльність спрямована на допомогу вразливим категоріям населення, які страждають від війни і включає в себе багато напрямів, зокрема й ургентне реагування, тобто невідкладна допомога і порятунок задля спасіння життя і

ЗМІСТ

ІНКЛЮЗІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ

ВІТАЛЬНІ СЛОВА	4
<i>Бережник О. В., Коренева Ю. П.</i> Емоційна грамотність як чинник збереження психологічного здоров'я студентської молоді в умовах соціальної нестабільності.....	6
<i>Білокамінська Л. А., Чугуєва І. Є.</i> Професійна самореалізація як чинник становлення особистості жінок.....	8
<i>Демкова Н. Ю., Рогальська-Яблонська І. П.</i> Особливості адаптації дітей шестирічного віку до навчальної діяльності	10
<i>Дігтяренко В. Ю., Литвиненко І. С.</i> Захисні механізми психіки в умовах стресових ситуацій.....	12
<i>Заїка Г. О., Олексюк О. М.</i> Соціально-психологічна робота з жінками, які стали жертвами домашнього насильства.....	14
<i>Карсканова С. В., Прийма О. М.</i> Особливості сепарації підлітків з особливими освітніми потребами.....	16
<i>Карсканова С. В., Ніязов Р. В.</i> Вибір стратегій поведінки особистості при внутрішньоособистому конфлікті.....	18
<i>Кравчук О. Ю.</i> Інклюзивне освітнє середовище в закладах вищої освіти: концепції, виклики та траєкторії розвитку	21
<i>Кравчук О. Ю.</i> Штучний інтелект як інструмент підтримки практики психологів у роботі з інклюзивними учнями.....	23
<i>Кравчук О. Ю., Новікова Г.</i> Інклюзивні підходи до психосоціальної підтримки підлітків: адаптація до різних потреб та контекстів	25
<i>Кравчук О. Ю., Райковська В. М.</i> Профорієнтація дітей з особливими потребами: міжгалузевий підхід, індивідуальна підтримка та інклюзивні траєкторії розвитку.....	27
<i>Кравчук О. Ю., Ускова О. М.</i> Моніторинг розвитку соціальних навичок за допомогою ШІ: приватність, етика та інтерпретація результатів	29
<i>Кравчук О. Ю., Христиановська Л. А.</i> Роль сім'ї та партнерського оточення в процесі психологічної реабілітації жінок	31
<i>Курчатова А. В.</i> Теоретико-методологічні підходи розкриття механізмів реалізації супервізії в інклюзивній освіті.....	33
<i>Ларченко І. В., Богданова О. В.</i> Інноваційні тенденції та впровадження технологій штучного інтелекту у вищій освіті.....	35

Ларченко І. В., Іщенко О. А.	Модераційний ефект емоційного інтелекту у збереженні автономної мотивації студентів в умовах стресогенності.....	38
Ларченко І. В., Іщенко Я. П.	Взаємозалежність когнітивних та емоційних процесів у стані довготривалого стресу в осіб, що мешкають у прифронтових зонах.....	40
Литвиненко І. С.	Послуга раннього втручання – перша сходинка інклюзії.....	43
Литвиненко І. С., Гончарова О. О.	Емоційне вигорання працівників гуманітарної сфери та представників допомагаючих професій в контексті ургентного реагування	44
Литвиненко І. С., Джигота Е. В.	Деякі аспекти психологічної допомоги військовим після повернення з зони бойових дій засобами арттерапії.....	47
Литвиненко І. С., Малюжеко М. В.	Формування пізнавальної мотивації у дітей молодшого шкільного віку	49
Матко Д. А., Олексюк О. М.	Вплив соціальних мереж на формування ціннісно-сислової сфери особистості.....	51
Матко Д. А., Олексюк О. М.	Соціальні мережі як середовище конструювання ідентичності та ціннісних пріоритетів.....	53
Межуєва К. Д., Олексюк О. М.	Особливості ментального здоров'я жінки у перинатальний період	55
Межуєва К. Д., Олексюк О. М.	Психологічні особливості адаптації до вагітності та подолання ознак посттравматичного стресового розладу, отриманого внаслідок пережитих психотравмуючих ситуацій.....	57
Михальченко Н. В.	Складові готовності майбутніх вчителів початкових класів до розвитку рефлексії учнів в умовах інклюзивного навчання	60
Михальченко Н. В., Криницька О. О.	Психологічна підтримка осіб, які пережили травматичні події: комплексний аналіз методів, ефективності та факторів впливу	63
Михальченко Н. В., Михальченко І. В.	Симптоми професійного вигорання педагогів та фахівців	65
Мірзоян К. О.	Взаємозв'язок самооцінки та рівня самоактуалізації у творчих особистостей.....	68
Мочалова О. В.	Особливості розвитку пізнавальних процесів дітей дошкільного віку з порушенням інтелектуального розвитку.....	69
Олексюк О. М., Корнієнко В. А.	Особливості проявів ПТСР у військових і шляхи запобігання.....	71
Прасол Д. В.	Характер і причини визначення інвалідності серед осіб з особливими освітніми потребами, які здобувають освіти за умови інклюзивного навчання.....	73
Сінченко В. М., Коренева Ю. П.	Майндфулнес-практики як засіб збереження психоемоційної стійкості у волонтерській діяльності в умовах воєнного часу	75
Сеннар К. Б., Олексюк О. М.	Вплив професійного іміджу на ефективність консультативної діяльності психолога	77
Сеннар К. Б., Олексюк О. М.	Імідж психолога як чинник успішної професійної реалізації	79

Ткаченко О.	Прояви булінгу в закладах середньої освіти.....	81
Тур О. В.	Управління інклюзією у закладах вищої освіти: стратегії формування інклюзивної культури та їх вплив на результативність закладу освіти.....	82
Чугуєва І. Є., Мачечук Н. В.	Психологічні чинники соціальної реінтеграції учасників бойових дій	84
Яблонський А. І., Савицький О. В.	Теоретичні підходи до вивчення бойового стресу у військовослужбовців.....	86

МИКОЛАЇВЩИНА І ПІВНІЧНЕ ПРИЧОРНОМОР'Я: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Бєляков Д.	Імператорський Новоросійський університет – метеорологічна перлина Північного Причорномор'я.....	89
Галєєва М.	Психологічна допомога сім'ям загиблих воїнів.....	91
Гей С. П.	Грецькі топоніми Північного Причорномор'я: історико-лінгвістичний аспект	92
Гранченко М. В., Хрящевська Л. М.	Відкриття перших закладів освіти в Одесі (1794–1830-ті рр.)	95
Коваль Г. П., Ляшенко І. О.	Висвітлення моментів життя караїмів Одеси на сторінках газети «Одесские Новости» в кінці XIX – на початку XX ст.	96
Костирко Т. М.	Штучний інтелект як інструмент збереження культурної спадщини університетів.....	97
Нефьодов Д.	Освітнє та громадське значення історичного краєзнавства в сучасних вітчизняних закладах освіти	99
Рижева Н., Довбня В.	Пам'яткоохоронна діяльність на території Миколаївської області (2000–2019 рр.).....	101
Рижева Н., Михайлов М.	Культурні взаємовпливи у декоративному оздобленні піхов мечів Київської Русі	102
Семешин Е.	До біографії Валерії Містюк: Уродженка Миколаєва в історії радянської психології.....	104
Сергієва Ю. С., Матвієнко Л. В.	Експерименти на Засільському цукровому заводі: історичний екскурс.....	105
Тернович Б. П.	Голокост на Миколаївщині.....	106
Ткаченко О.	Прояви булінгу в закладах середньої освіти: теоретичний аналіз	107
Філенко А., Нефьодов Д.	Західна історіографія господарської реформи у СРСР 1965 р.	108
Фьольдварі Шандор.	Український газ під Чорним морем і перспективи турецьких інвестицій	111
Шевченко А.	Становлення землеробства у Буджаку на початку XIX ст.	112
Шевчук В.	Український націонал-комунізм 1918–1921 рр.: історіографічний та джерелознавчий аналіз	114

ДИЗАЙН

Данильченко Н. В., Гавловська Д. А.	Сучасні концепції в проектуванні дизайну плавучих будинків	116
Матійко Н. О., Бєлосвіт Я. О.	Управління дизайном в епоху цифрових технологій: синергія комп'ютерної графіки та креативних процесів.....	118
Матійко О. В., Обухова В. О.	Сучасні текстильні матеріали в інтер'єрних макетах: імітація оббивки і декоративних елементів.....	119
Портнов Д., Атанова Є.	Значення академічного рисунка у формуванні конструктивного мислення майбутніх дизайнерів.....	121

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ**Вакуліна Л. М., Лагерний Д. І.**

Фізичне виховання як компонента патріотичного формування молоді 123

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ НАУКИ**Бобіна О. В.** Як працює Гуманітарний інститут на четвертий рік Великої війни 126**Валуєва Ю. А., Чурсіна А. О., Шаповалова І. В.**

Розвиток освіти південної України у XIX–XX ст. 130

Васильєва В. В., Лукашик В. І., Шаповалова І. В.

Війна і психічне здоров'я українців в умовах воєнного стану 132

Волкотрубенко Є. О., Шаповалова І. В.Еволюція портової інфраструктури Миколаївщини
як чинник економічного зростання південного регіону 135**Запесочний Н. О., Шаповалова І. В.**Розвиток суднобудівної промисловості Миколаївщини:
історичний вимір та сучасні перспективи 136**Залізко А. С., Шаповалова І. В.**Формування багатонаціонального культурного середовища
Північного Причорномор'я (кінець XVIII ст. – XIX ст.) 138**Корольова Т. М., Кравчук О. Ю.**Психологічні чинники медіаграмотності як елемент соціальної
компетентності індивіда 140**Михальченко Н. В., Молчанова О. М.**Готовність майбутніх вчителів початкових класів
до організації навчальної діяльності молодших школярів 141**Моїсеєнков А. В., Шаповалова І. В.** Особливості соціально-економічного життя

Північного Причорномор'я у період 1917–1921 рр. 144

Надточій І. В.Взаємодія медицини та освіти у реалізації програм раннього
втручання у розвиток дитини 146

ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ 154

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СТАТТІ 155